

80-річчя члена-кореспондента НАН України В.Т. ТОЛОКА

---

25 грудня виповнилося 80 років видатному вченому в галузі фізики плазми члену-кореспонденту НАН України Володимиру Тарасовичу Толоку.

Уся наукова діяльність В.Т. Толока пов'язана з Національним науковим центром «Харківський фізико-технічний інститут» (ХФТІ) та Харківським національним університетом ім. В.Н. Каразіна. Від початку своєї наукової кар'єри він активно розробляє теоретичні засади і проводить експериментальні дослідження на лінійних прискорювачах протонів та електронів. Під керівництвом Володимира Тарасовича створено унікальний лінійний прискорювач електронів ЛПЕ-5 з рекордним струмом ~ 10 А за енергії електронів 5 МеВ.

Протягом багатьох років (1966—1987) В.Т. Толок керував Відділенням фізики плазми (ВФП) Харківського фізико-технічного інституту і водночас був заступником директора установи. Експериментальну базу ВФП, засновану академіком К.Д. Синельниковим, завдяки зусиллям й авторитету В.Т. Толока вдалося істотно розвинути. У 1960 р., за пропозицією І.В. Курчатова, Володимир Тарасович очолив стелараторну програму ХФТІ. Під його керівництвом в інституті розроблено і створено низку унікальних установок стелараторного типу «Ураган» («Ураган-1», «Ураган-2», «Ураган-3») і здійснено важливий крок у розвитку замкнених магнітних пасток — перехід до торсатронів. Це різновид стелараторів, що має бути реалізований у вигляді діючого термоядерного реактора. Нині успішно працюють перший у світі стеларатор-торсатрон «Сатурн» й однозахідний торсатрон «Гвинт-20». Найбільш відомими у науковому світі стали торсатрон «Ураган-3» та його модифікація «Торсатрон-3М», що

мають відкритий гвинтовий дивертор. Як на початковому етапі робіт, так і сьогодні дослідження диверторних потоків плазми є визначальними у програмах вивчення торсатронів. Володимир Тарасович був ініціатором впровадження на установках стелараторного типу високочастотних методів отримання і нагрівання безструмової плазми. Ці методи дотепер з успіхом використовуються на стелараторах інституту для створення й утримання у них плазми з достатньо високими параметрами.

Учений багато зробив для розвитку програми «Юпітер», що базується на утриманні високотемпературної плазми в електромагнітних пастках. Завдяки його зусиллям в Інституті фізики ННЦ «ХФТІ» розпочато програму розробок і досліджень з потужних квазістаціонарних прискорювачів плазми (КСПП), у рамках якої в 90-х роках минулого століття було споруджено найпотужніший у світі КСПП-Х50. Нині він ефективно використовується у радіаційних технологіях.

В.Т. Толок зробив визначальний внесок у розвиток плазмових технологій. Під його керівництвом створено експериментальну і наукову базу для розробки технології нанесення стійких до спрацювання покриттів і запропоновано низку модифікацій установок типу «Булат» для нанесення стійких покриттів на деталі інструментів. Завдяки таланту і досвіду В.Т. Толока було розроблено і впроваджено у промисловість СРСР численну серію таких установок. Упродовж останніх років у Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна Володимир Тарасович створив лабораторію плазмових технологій, в якій удосконалюються методи нанесення покриттів на поверхні матеріалів.

Протягом десятиліть В.Т. Толлок був членом багатьох наукових рад АН СРСР з проблем фізики плазми та керованого термоядерного синтезу, нині він — член бюро Наукової ради НАН України з фізики плазми і плазмової електроніки. Учений проводить значну науково-організаційну і педагогічну роботу. Володимир Тарасович — автор близько 300 наукових праць, численних винаходів. Під його керівництвом захищено 10 кандидатських дисертацій, багатьом майбутнім

докторам наук він сприяв у написанні дисертаційних робіт.

Володимира Тарасовича нагороджено орденами і медалями як учасника бойових дій у роки Великої Вітчизняної війни, а також за яскраві здобутки в науково-організаційній діяльності.

Наукова громадськість, колеги та учні щиро вітають Володимира Тарасовича з ювілеєм, зичать міцного здоров'я, творчого довголіття, нових цікавих проєктів.

60-річчя члена-кореспондента НАН України В.П. МІКЛОВДИ

8 грудня виповнилося 60 років знаному вченому-економісту, члену-кореспонденту НАН України Василеві Петровичу Мікловді.

В.П. Мікловда закінчив Ужгородський державний університет за спеціальністю «планування промисловості» і від 1971 р. працює у своїй альма-матер. Нині він декан економічного факультету, а також очолює кафедру економіки, менеджменту та маркетингу Ужгородського державного університету.

Василь Петрович — автор понад 130 наукових праць, присвячених різним проблемам промислового виробництва, підприємництва, стимулювання ефективного використання трудового потенціалу, вдосконалення механізму оплати праці. Серед них 11 монографій, зокрема «Формування економічного механізму регулювання зайнятості в умовах становлення ринкових відносин», «Госпрозрахункове стимулювання ефективності виробництва», «Організаційно-економічні фактори ефективного використання трудового

потенціалу в умовах трансформації економіки», «Підприємництво в Україні: проблеми становлення і розвитку», «Ринкова трансформація економіки регіону».

У співавторстві з М.І. Пітюlichem учений розробив концепцію еколого-економічного розвитку Закарпаття.

Під його науковим керівництвом захищено 20 кандидатських і одна докторська дисертації.

Василь Петрович є головою спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій, що працює при економічному факультеті Ужгородського національного університету. Він очолює науково-координаційну раду Західного наукового центру НАН і МОН України у Закарпатській області. В.П. Мікловда — лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, Заслужений працівник освіти.

Наукова громадськість, колеги та учні щиро вітають Василя Петровича з ювілеєм, бажають йому здоров'я, творчої наснаги і невичерпної життєвої енергії.